

ВІДГУК
офіційного опонента Плетенця Віктора Миколайовича
на дисертацію Стружа Павла Васильовича за темою «Протидія
розслідуванню порушень правил безпеки дорожнього руху та засоби її
подолання», представлену до захисту у спеціалізовану вчену раду
Львівського державного університету внутрішніх справ на здобуття ступеня
доктора філософії галузі знань зі спеціальності 081 Право

Ступінь актуальності обраної теми

Проблема боротьби зі злочинністю належить до однієї з найбільш гострих і потребує якомога скорішого вирішення в Україні. Це обумовлено кількісними та якісними змінами у структурі злочинності, що характеризуються появою нових проявів суспільно-небезпечних діянь, зростанням професіоналізму правопорушників, їх оснащення сучасними високотехнологічними засобами, удосконаленням способів вчинення протиправних діянь з активним застосуванням заходів протидії розслідуванню.

Одна зі складових розв'язання цієї задачі – оптимізація процесу розслідування та підвищення ефективності подолання протидії з боку зловмисників та осіб не зацікавлених у встановленні об'єктивної істини у кримінальних провадженнях.

Варто відзначити, що на розробку кримінально-правових, кримінально-процесуальних і криміналістичних основ розслідування кримінальних правопорушень спрямовані праці: В. П. Бахіна, В. Д. Берназа, А. І. Винберга, А. Ф. Волобуєва, В. Г. Дрозд, М. М. Єфімова, В. А. Журавля, А. В. Іщенка, Н. І. Клименко, О. Н. Колесніченка, В. О. Коновалової, В. С. Кузьмичова, В. К. Лисиченка, В. В. Лисенка, Л. М. Лобойка, В. Г. Лукашевича, Є. Д. Лук'янчикова, Г. А. Матусовського, О. В. Одерія, В. Л. Ортинського, І. В. Пирога, М. А. Погорецького, О. В. Пчеліної, М. В. Салтевського, Р. Л. Степанюка, В. В. Тіщенко, Л. Д. Удалової, К. О. Чаплинського, Ю. М. Чорноус, В. Ю. Шепітька, М. Г. Щербаковського, В. В. Юсупова та ін.

Заслуговують на увагу й роботи науковців з розробки окремих питань протидії розслідуванню на рівні монографічних досліджень зокрема: Р. М. Шехавцова (Форми та способи протидії розслідуванню злочинів і засоби їх подолання (за матеріалами кримінальних справ про вимагання, вчинені організованими групами, злочинними організаціями). – Київ, 2003), О. В. Александренко (Криміналістичні проблеми подолання протидії розслідуванню. – Київ, 2004), Б. В. Щура (Тактика усунення протидії розслідуванню злочинів, що вчинюються організованими злочинними групами. – Харків, 2005), І. В. Грицюка (Протидія розслідуванню злочинів у сфері оподаткування. – Ірпінь – 2012) та інших.

Однак вказані дослідження, присвячені різним аспектам досудового розслідування в умовах протидії не враховують змін, що відбулись у кримінальному процесуальному законодавстві України й не вирішують проблем подолання цих проявів за фактами порушень правил безпеки дорожнього руху. Крім того, аргументація в посібниках, методичних рекомендаціях, наукових статтях, доповідях, та ін., що характеризуються своєю чисельністю демонструє сформовані обставини як проблему, вирішення якої в рамках цих робіт, обмежених обсягом й

поставленими перед ними завданнями не вбачається можливим. Вказане формує умови, в яких працівники правоохоронних органів, котрі стикаються з проявами протидії під час розслідування не в змозі протиставити достойний комплекс дій для їх подолання.

Про це свідчать й статистичні дані Генеральної прокуратури України, згідно з якими за 2020 рік було зареєстровано 8611 кримінальних правопорушень кваліфікованих за ст. 286 КК України у 2021 році – 7716, у 2022 році – 6129, у 2023 році – 6694, у 2024 році – 7092. Заслужують на увагу й кількість проваджень, за якими встановлено винуватців. Так, у 2020 р повідомлення про підозру було оголошено у 4237 випадках, у 2021 році – 3698, у 2022 році – 2586, у 2023 році – 3739, у 2024 році – 4085. Наведені відомості демонструють, що кількість проваджень, за якими оголошується підозра правопорушникам складає близько 57 %. Темпи й динаміка поширення розглядуваних протиправних діянь можуть надавати підґрунтя для формування припущень про їх причини та прогнозування подальшого розвитку відповідних явищ й процесів з необхідністю пошуку інструментарію їх розв'язання..

Таким чином обрана дисертантом для дослідження тема в умовах сьогодення має надзвичайно важливого значення.

На думку опонента, **актуальність теми даного дослідження** не викликає жодних сумнівів, бо це зумовлено потребами практики з виявлення та подолання проявів протидії розслідуванню порушень правил безпеки дорожнього руху, реалізація якої можлива шляхом осмислення та наукового пошуку розв'язання проблем зазначеної діяльності.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача

Науковий рівень дисертаційного дослідження та наукових публікацій відповідає вимогам, що висуваються до робіт на здобуття ступеня доктора філософії галузі знань зі спеціальності 081 «Право». Робота виконана у Львівському державному університеті внутрішніх справ відповідно до наукових програм, планів, тем, зокрема: Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року (Указ Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019); Робота відповідає Тематиці наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020-2024 роки (наказ МВС України від 11 червня 2020 року № 454) і Плану науково-дослідних робіт Львівського державного університету внутрішніх справ та наукової теми «Протидія кримінальним правопорушенням, підслідним Національній поліції: правові, кримінологічні та криміналістичні аспекти» (номер державної реєстрації 0121U113930, 0124U005075), яка розробляється на факультеті № 1 (з підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України) Львівського державного університету внутрішніх справ. Тему дисертації затверджено рішенням Вченої ради Львівського державного університету внутрішніх справ 28 жовтня 2021 року (протокол № 3).

Цінність роботи полягає у ґрунтовному дослідженні теоретичних і практичних аспектів подолання протидії розслідуванню порушень правил безпеки дорожнього руху, кримінальна відповідальність за які передбачена ст. 286 КК України.

Одержані дисертантом результати досягнуті завдяки використанню значного масиву наукової літератури у кількості 121 джерел, серед яких зарубіжної

англомовної склали 10 посилань. Емпірична база дисертаційного дослідження включає в себе результати анкетування 109 працівників слідства 59 дізнання Національної поліції України щодо подолання протидії розслідуванню порушень правил безпеки дорожнього руху. Основні наукові результати дисертаційного дослідження автором висвітлено у 6-ти наукових публікаціях, серед яких: 3 статті – у виданнях, що включені Міністерством освіти і науки України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, а також 2-ох тезах доповідей, що опубліковані в збірниках міжнародних науково-практичних конференцій та 1 науково-практичному семінарі.

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що дисертаційна робота є одним з перших у вітчизняній науці комплексним монографічним дослідженням подолання протидії розслідуванню порушень правил безпеки дорожнього руху, в якому розкрито низку наукових положень і рекомендацій, що вирізняються науковою новизною та мають важливу теоретичну і практичну значущість.

Позитивного враження справляє наповнення опублікованих автором праць, які повною мірою відображують зміст обох розділів дисертаційного дослідження, демонструють апробацію її результатів широтою географії публікацій.

Зміст дисертаційного дослідження визначає наявність в положеннях, рекомендаціях, пропозиціях аргументованості наукової новизни, отриманої вперше, або істотно вдосконаленої, зміст яких відповідає вимогам, що ставляться до даного виду робіт.

Результати і положення дисертації, які виносяться на захист, відповідають всім вимогам положення про здобуття ступеня доктора філософії, є обґрунтованими та логічними, мають достатній ступінь наукової новизни та відображають практичне значення.

Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Дисертантом здійснено вивчення, аналіз та узагальнення робіт вітчизняних та зарубіжних вчених як загальнотеоретичного, так і спеціального характеру за тематикою дослідження.

Обґрунтованість наукових положень та достовірність сформульованих у дисертації висновків й однозначність їх трактування реалізовано творчим потенціалом дисертанта з продуманою та вивіреною структурою роботи, логікою з хронологічною послідовністю викладення матеріалу, принциповим підходом до окресленої проблеми й вмілим використанням сукупності методів наукового дослідження подій та явищ, спрямованих на її розв'язання, коректним й закономірним аналізом й узагальненням автором зібраних матеріалів, теоретичних положень юридичної науки й практичних аспектів її застосування.

Полеміка автора характеризується своїм науковим, виваженим стилем, тактом та однозначністю висловлених позицій, аргументованістю думок, переконливістю суджень. Сформовані наукові ідеї, положення та висновки дисертанта не суперечать усталеним положенням, визнаним сучасною наукою.

Результати дисертаційного дослідження П. В. Стружа є аргументованими та переконливими, отримання яких досягнуто опрацюванням вагомого масиву емпіричної, а також правової й наукової джерельної бази.

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методології наукової діяльності

Обрані автором **об'єкт** та **предмет** розглядуваного дослідження відображують його спрямованість та зміст, результатом тривалих й наполегливих пошуків якого стало розв'язання поставлених проблем та здійснення внеску в криміналістичну науку.

Методологічним підґрунтям дослідження стала сукупність загальних і спеціальних методів та прийомів наукового пізнання. Зокрема, використання *діалектичного* методу спрямовувалось на наукову розвідку явищ протидії розслідуванню та її подолання під час здійснення кримінальних проваджень щодо порушень правил безпеки дорожнього руху як компонентів загальних явищ протидії розслідуванню кримінальних правопорушень та її подолання. Застосування методів *аналізу, синтезу, формальної логіки* забезпечило опрацювання наукового доробку (підрозділи 1.1, 1.2., 1.3., 2.1., 2.2.), слідчої практики (підрозділи 1.2., 1.3., 2.1., 2.2., 2.3.), а також із використанням методу *абстрагування* – формування проміжних за розділами та загальних висновків дисертації. *Спостереження* використано для одержання даних про особливості проявів протидії розслідуванню у кримінальних провадженнях про порушення правил безпеки дорожнього руху, передбачених ст. 286 КК України, а також діяльності слідчого та інших осіб, котрі залучаються ним, для подолання протидії розслідуванню (підрозділи 1.3., 2.1., 2.2., 2.3.).

Використання *мисленнєвого моделювання* забезпечило визначення типових слідчих ситуацій протидії розслідуванню порушень правил безпеки дорожнього руху, які можуть виникати на початковому, наступному та завершальному етапах розслідування, а *мисленнєвий експеримент* – дозволив сформулювати наукові рекомендації щодо виявлення, нейтралізації/усунення, попередження протидії розслідуванню цієї категорії кримінальних правопорушень (підрозділи 2.2, 2.3.). *Пошуково-бібліографічний* метод забезпечив підбір літературних джерел за темою дослідження (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 2.3). *Методи соціологічної вибірки, опитування шляхом анкетування, інтерв'ювання та статистичного зведення* використані для одержання від респондентів відомостей з питань теми дослідження (підрозділи 1.3., 2.1., 2.2., 2.3.).

Вміле використання сукупності зазначених та інших методів пізнання демонструє оволодіння дисертантом необхідними для рівня доктора філософії компетенціями.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження

Викладені й аргументовані в дисертації висновки і рекомендації впроваджені та використовуються у:

– *науково-дослідній сфері* – для подальших досліджень проблем розслідування злочинів у сфері транспорту (акт впровадження у наукову діяльність Львівського державного університету внутрішніх справ результатів дослідження від 08.04.2025 №5), що підтверджується розміщеними в «Додатку Б» актом впровадження (стор 212-213);

– *правозастосовній діяльності* – під час досудового розслідування фактів порушень правил безпеки дорожнього руху;
– *освітньому процесі* – при викладанні дисципліни «Криміналістика» (акт впровадження у освітній процес Львівського державного університету внутрішніх справ результатів дослідження від 08.04.2025 №23), що підтверджується і розміщеними в «Додатку Б» відповідним актом впровадження (стор. 210-211).

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому

Структура й обсяг дисертації. Дисертаційне дослідження складається з анотації, вступу, двох розділів, логічно об'єднаних у шість підрозділів, висновків, списку використаних джерел (121 найменувань на 12 сторінках) і чотирьох додатків на 37 сторінках. Загальний обсяг дисертації становить 240 сторінок, з них основного тексту – 189 сторінок.

Назви розділів і підрозділів загалом відповідають темі й поставленим задачам даної роботи, забезпечують її цілісність і завершеність, відображають логіку та послідовність здійсненого в рамках теорії криміналістичної методики, дослідження, що спрямоване на її розвиток й вдосконалення.

Анотація (стор. 2-12) дисертаційного дослідження з нейтральністю подачі інформації стисло і лаконічно характеризує основні результати дисертаційного дослідження та викладена українською й англійською мовами.

Вступ (стор. 17-24) висвітлює об'єкт і предмет дослідження, містить обґрунтування вибору теми дослідження, включає особисті внески дисертанта та інформацію про апробацію дисертації на профільних заходах.

Розділ 1. «Теоретичні основи формування змісту криміналістичної характеристики протидії розслідуванню порушень правил безпеки дорожнього руху» складається з трьох підрозділів. В підрозділі 1.1. «Загальнотеоретичні уявлення про поняття, форми протидії розслідуванню кримінальних правопорушень та їх взаємозв'язок з окремими елементами події кримінального правопорушення» (стор. 25-41), висвітлено стан вітчизняної теорії криміналістичного вчення про протидію розслідуванню кримінальних правопорушень з позиції двох рівнів: загально-теоретичного та наукової розвідки особливостей тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій або методики розслідування окремих різновидів кримінальних правопорушень із визначенням місця протидії розслідуванню порушень правил безпеки дорожнього руху та особливостей її подолання.

В змісті підрозділу 1.2. «Співвідношення категорій криміналістична характеристика кримінального правопорушення та протидії його розслідуванню» (стор. 41-59), криміналістичну характеристику протидії розслідуванню окремого різновиду кримінального правопорушення розглянуто як інтегрований окремий компонент в структурі методики розслідування окремого різновиду кримінального правопорушення, з аргументацією перебування у відносинах часткового перетину з такою категорією, як криміналістична характеристика кримінального правопорушення.

У підрозділі 1.3. «Криміналістична характеристика проявів протидії розслідуванню порушень правил безпеки дорожнього руху» (стор. 60-82) автором, як окремий компонент поряд із криміналістичною характеристикою кримінального правопорушення в структуру методики його розслідування

запропоновано запровадити категорію криміналістична характеристика протидії розслідуванню окремого різновиду кримінального правопорушення, основними структурними компонентами якої визначено типові: 1) суб'єкти протидії розслідуванню, їх мотиви та типові об'єкти впливу; 2) форми, способи протидії розслідуванню та їх вплив на джерела фактичних даних про обставини події кримінального правопорушення; 3) ознаки застосування певних способів протидії розслідуванню.

Розділ 2. «Особливості подолання протидії розслідуванню порушень правил безпеки дорожнього руху» зосереджений на реалізацію уповноваженими особами завдань з викриття досліджуваних фактів й містить три підрозділи. У підрозділі 2.1. «Типові слідчі ситуації протидії розслідуванню порушень правил безпеки дорожнього руху» (стор. 85-104), виділено типові слідчі ситуації протидії розслідуванню порушень правил безпеки дорожнього руху притаманні:

1. Початковому етапу розслідування (стор.99-101);
2. Подальшому етапу розслідування (стор.101-103);
3. Завершальному етапу розслідування (стор.103-104) із визначенням об'єктивних та суб'єктивних чинників проявів протидії, під впливом яких формуються вказані умови.

У підрозділі 2.2. «Правові, організаційні та тактичні основи діяльності з виявлення, попередження та нейтралізації/усунення протидії розслідуванню даної категорії кримінальних правопорушень» (стор. 104-135), значної уваги приділено базовим для розуміння змісту подолання протидії розслідуванню уявленням про діяльність з розслідування злочинів, в структуру яких включено: - виявлення; - нейтралізацію; - попередження. Вагомими компонентами цієї діяльності визначено: мету; умови; суб'єктів, засоби подолання протидії розслідування з позиції правових; організаційно-управлінських; криміналістичних; інформаційних їх видів:

Розкрито типові тактичної операції:

1. Подолання неправомірного впливу на слідчого з боку вищого керівництва (стор. 127-128);
2. Документування факту надання – одержання неправомірної вигоди слідчому (прокурору).(стор. 128-130);
3. Розшук водія та транспортного засобу (стор. 130-131)
4. Перехват (стор. 131-133)
- 5.Розшук підозрюваного (стор. 133-134);
6. Перевірка показань учасників ДТП (стор. 134-135), як комплексу цілеспрямованих дій та заходів, спрямованих на реалізацію завдань розслідування.

Зміст підрозділу 2.3. «Особливості тактики подолання протидії розслідуванню порушень правил безпеки дорожнього руху проведенням окремих слідчих (розшукових) дій» (стор. 135-173), зосереджено на висвітленні особливостей пошуку та вилучення матеріальних слідів-відображень та слідових комплексів, предметів та документів, перевірку раніше одержаних, зокрема й від допитаних осіб даних, здійснюваних в рамках проведення слідчих (розшукових) дії, зокрема:

1. Огляду місця події (стор. 142-164), де вагомим значення надано можливостям використання технічних засобів фіксації місця ДТП, зокрема й дронів з функцією відео-, фотозйомки, 3-d сканерів і т. ін. (стор. 157-159);

2. Допиту (стор. 164-167);
3. Слідчого експерименту при розслідуванні порушень правил безпеки дорожнього руху (стор. 167-170);
4. Призначення судових експертиз (стор. 170-173).

Висновки (стор. 178-189) лаконічно і в достатньому обсязі відображують основні результати, положення, що виносяться на захист й повністю відповідають завданням та меті дисертаційного дослідження.

Список використаних джерел (стор. 190-202) складається зі 121 посилань на дослідження в вітчизняних і міжнародних виданнях.

Таким чином, дисертація Стружа Павла Васильовича на тему «Протидія розслідуванню порушень правил безпеки дорожнього руху та засоби її подолання» відповідає існуючим вимогам до такого виду наукових робіт та є завершеною науковою працею, результати якої вирішують актуальне наукове завдання – розроблення та обґрунтування положень теоретичного і практичного спрямування щодо виявлення та подолання протидії розслідуванню порушень правил безпеки дорожнього руху.

Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації на практиці

Результати дисертаційного дослідження на тему «Протидія розслідуванню порушень правил безпеки дорожнього руху та засоби її подолання» рекомендуються для використання у діяльності органів досудового розслідування, закладів вищої освіти, у дослідженнях, в яких розглядувана робота стане підґрунтям подальших наукових пошуків.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача

Викладені в дисертаційному дослідженні висновки й пропозиції, в основному, заслуговують підтримки й позитивної оцінки. водночас, в роботі є положення, що мають дискусійний характер і потребують їх обговорення під час публічного захисту.

1. Розглядаючи спосіб вчинення кримінального правопорушення (стор 48-53), автором здійснено висновки, що до структури способу кримінального правопорушення його приховування, яке до його вчинення не планувалося, не може бути включене.

Водночас, застосування заходів, спрямованих на маскуванню протиправного діяння, що виникло після його вчинення з одного боку – поширене явище в практиці, з іншого – визначений в криміналістичній науці елемент способу вчинення як умисних, так і вчинених з необережності кримінальних правопорушень. Тому, на нашу думку, позиція автора щодо неможливості включення потребує належної аргументації

2. В дисертації (стор. 48) визначено, що узагальнення численних робіт, присвячених виробленню структури криміналістичної характеристики дає підстави визначати як основні її елементи: 1) загальне визначення виду кримінального правопорушення на підставі його кримінально–правових ознак; 2) типові способи готування, вчинення та приховування кримінальних правопорушень даного виду; 3) типові матеріальні та ідеальні сліди застосування певного способу кримінального правопорушення; 4) особливості механізму вчинення таких кримінальних правопорушень; 5) характеристика предмету

протиправного посягання; б) характеристика особи правопорушника, групи осіб, які об'єдналися для вчинення кримінального правопорушення.

Водночас рядом криміналістів, зокрема й А. М. Кустовим механізм вчинення кримінальних правопорушень визначено альтернативною криміналістичній характеристиці кримінальних правопорушень. Тому доцільність включення даного компоненту в структуру криміналістичної характеристики потребує відповідних доводів з боку дисертанта.

3. В підрозділі 2.1. «Типові слідчі ситуації протидії розслідуванню порушень правил безпеки дорожнього руху» автором наведено ситуації протидії розслідуванню, характерні для початкового (стор.101-103), подальшого (103-105) та заключного (с.105-106) етапів розслідування.

Водночас ми вважаємо, що робота значно б виграла, або автором було запропоновано комплекс заходів, спрямований на розв'язання ситуацій протидії, що особливого значення набуває на початковому етапі розслідування кримінальних правопорушень, зокрема й досліджуваної категорії.

4. Автором наголошено, що з метою оптимізації процесу фіксування результатів оглядів місць події в протоколах даних слідчих (розшукових) дій слідчі повинні прямо вказувати на те, що ними встановлені негативні обставини у вигляді відсутності певних слідів, матеріальних об'єктів в обстановці на місці ДТП або навпаки наявні сліди чи інші матеріальні об'єкти, співставлення яких з окремими елементами обстановки місця події чи її обстановкою в цілому, показує їх невідповідність з ними (стор. 124).

Водночас уповноважена особа, здійснюючи огляд має дотримуватись ключового неписаного правила проведення огляду: «що бачу те й пишу», тобто до змісту протоколу потрапляють тільки ті об'єкти, які сприймаються уповноваженими особами. При цьому протокол як і схема до нього мають бути оформлені (складені) таким чином, що б їх зміст мав характер однозначного трактування сприйняття місця події й дозволяв сформулювати обґрунтовані припущення про вчинене кримінальне правопорушення зокрема й наявних негативних обставин.

5. У додатках дисертації доцільно було б навести результати вивчення матеріалів кримінальних проваджень, а в (Додатку А) «Зведені дані результатів опитування 109 слідчих (слід.), 59 дізнавачів (дізн.) Національної поліції із питань теми дослідження» (стор. 207) – вказати регіональну приналежність опитаних, що дозволило б оцінити валідність даних проведеного дослідження.

Водночас, висловлені зауваження стосуються окремих аспектів, за своїм змістом, переважно, мають рекомендаційний або дискусійний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження, отримані результати якої є значним внеском в криміналістичну науку.

Відсутність порушень академічної доброчесності

У ході вивчення як дисертаційного дослідження, так і наукових публікацій, фактів порушень академічної доброчесності не виявлено. Дисертаційна робота Стружа Павла Васильовича за темою «Протидія розслідуванню порушень правил безпеки дорожнього руху та засоби її подолання» є оригінальною, самостійно виконаною науковою працею, яка цілком відповідає заявленій дисертантом науковій спеціальності.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.

Дисертація «Протидія розслідуванню порушень правил безпеки дорожнього руху та засоби її подолання» відповідає спеціальності 081 Право та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 р. № 261 (зі змінами і доповненнями), наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами) і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами), а її автор – Струж Павло Васильович, на підставі публічного захисту, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

**професор кафедри криміналістики
та домедичної підготовки факультету
підготовки фахівців для органів
досудового розслідування Національної
поліції України Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор**

Віктор ПЛЕТЕНЕЦЬ